

Органами і структурами, що належать тільки до Спільної зовнішньої політики і політики безпеки, виступають Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, Європейська служба зовнішньої діяльності, Комітет з питань політики та безпеки і робочі групи з проблем СЗПБ.

Найбільш значним кроком Амстердамського договору у політичній сфері стала реалізація французької ініціативи зі створення посади Верховного представника з питань СЗПБ, який відповідно змінам, внесеним Лісабонським договором, іменується Верховним представником Союзу з закордонних справ. Слід зазначити, що правовий статус Верховного представника не є чітко визначеним — він лише окреслений у загальних рисах нормами Договору про ЄС. Таке загальне визначення функцій нової посадової особи дає широкі можливості для їх інтерпретації. Спочатку Верховний представник був позбавлений найважливішого права — політичної ініціативи. Він повинен був стати посередником і помічником, що забезпечує більше узгодженості і цілісності в розробці зовнішньої політики ЄС, тоді як національні уряди держав-членів залишалися провідними гравцями СЗПБ.

З урахуванням новел, внесених Лісабонським договором, статус Верховного представника значно посилюється. Він став набагато впливовішою фігурою, яка поєднує три окремих посади, і до того ж, є автономною у здійсненні своїх функцій та повноважень.

У розпорядженні Верховного представника перебуває низка спеціалізованих структур, що займаються розробкою зовнішньополітичних напрямів діяльності ЄС. Насамперед це Генеральний Секретаріат Ради, у минулому — Секретаріат європейської політичної співпраці, який з набуттям чинності Маастрихтського договору був приєднаний до Ради ЄС, Комітет постійних представників, Комітет з питань політики та безпеки.

Особливим аспектом у вдосконаленні організаційних і представницьких механізмів зовнішньої політики Союзу стало передбачене Лісабонським договором створення Європейської служби зовнішньої діяльності (далі — ЄСЗД), що також є підпорядкованою Верховному представникові ЄС. Місія дипломатичної служби полягає в об'єднанні національних інтересів й формулюванні єдиної зовнішньополітичної позиції Європейського Союзу на міжнародній арені.

Концепція створення нової Служби була прийнята на засіданні Європейської Ради 30 жовтня 2009 р., її функції та структуру затвердив Європейський Парламент 6 липня 2010 р., рішення про створення нової Служби було прийнято на засіданні Ради ЄС 20 липня 2010 р., а фактичну діяльність було розпочато тільки 1 січня 2011 р.

Стаття 27 (3) Договору про ЄС затверджує, що ЄСЗД працює у співробітництві з дипломатичними службами держав-членів та складається з посадових осіб Генерального Секретаріату Ради та Комісії, а також з персоналу, відкомандированого національними дипломатичними службами [3, 193]. Нова установа функціонує тиме як самостійний наднаціональний орган, який не підпорядковується ані Генеральному Секретаріату Ради, ані Європейській Комісії, оскільки є апаратом Верховного представника ЄС. Його основними завданнями є надання підтримки Верховному представнику у сфері СЗПБ та сприяння розробці пропозицій щодо розвитку даної політики. В той же час, згідно з положенням ст. 2 вищезазначеного рішення Ради ЄС, «ЄСЗД повинна надавати допомогу Президентів Європейської Ради та Президентів Єврокомісії в здійсненні їх відповідних функцій в області зовнішніх стосунків». Вона також повинна надавати будь-яку необхідну допомогу у рамках своєї компетенції Європейському Парламенту і іншим органам ЄС [4]. Тому передбачається, що нова Служба буде пов'язана з основними політичними інститутами ЄС. Беручи до уваги те, що ЄСЗД був створений як міжінституційний орган, це є оптимальним для реалізації її координуючих функцій і забезпечення узгодженості в різних сферах зовнішньополітичної діяльності Європейського Союзу.

політики та політики безпеки Європейського Союзу набуде якісно нового значення, а інституційні суперечності щодо розподілу повноважень між різними інституціями та суб'єктами управлінського процесу будуть ліквідовані [5, 19].

Під час свого виступу в 2002 р. на тему «Формування ефективної зовнішньої політики ЄС» Хав'єр Солана наголосив: «Європа може прагнути говорити єдиним голосом, або може вирішити не бути почутою» [6]. Скоординована діяльність на міжнародній арені дозволила б Європейському союзу нарешті говорити цим єдиним голосом. І саме Європейська служба зовнішньої діяльності завдяки своєму мандату та організаційній структурі, має реальний потенціал щодо формування потужного та автономного міжінституційного апарату, спрямованого на досягнення більшої послідовності у сфері зовнішньої політики Європейського Союзу.

Література

1. Энтин М. Л. Правовые основы внешней политики Европейского Союза / М. Л. Энтин // Московский журнал международного права. — 2003. — № 4. — С. 86–116.
2. Толстов С. Европейське співробітництво в сфері зовнішньої політики та політики безпеки / С. Толстов // Інституційні реформи в ЄС. Аналітичний щоквартальник. — 2003. — Вип. 4. — С. 41–51.
3. Европейский Союз: основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями / Отв. ред. С. Ю. Кашкин. — М.: ИНФРА-М, 2008. — 698 с.
4. Council decision establishing the organization and functioning of the European External Active Service (July, 20 2010) [Electronic resource]. — Access mode: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st11/st11665-re01.en10.pdf>
5. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці / Упорядники: Коломієць О. В., Золкіна М. Ю., Головнєв Д. В. — К., 2011. — 90 с.
6. Solana J. Shaping an effective EU foreign policy (Brussels, 19 February 2002) [Electronic resource]. — Access mode: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/discours/69508.pdf

М. А. Саракуца, канд. юрид. наук, доцент

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

МЕСТО ЕВРОПЕЙСКОЙ СЛУЖБЫ ВНЕШНЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ОРГАНОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу институциональной структуры ЕС в области его внешнеполитической деятельности. Особый акцент сделан на исследовании статуса и полномочий созданной Лиссабонским договором Европейской службы внешней деятельности, призванной способствовать формированию и реализации внешней политики Европейского Союза, а также координации действий иных политических органов ЕС.

Ключевые слова: Европейский Союз, Европейская служба внешней деятельности, Верховный представитель ЕС.